

Meskûn Mahal Muharebelerinde, Taktik / Teçhizat Değişiklikleri ve Askerler İçin Yeni İhtiyaçlar Neler Olabilir?

Yusuf Kerem Alperenoğlu

Bir süre öncesine kadar daha çok **dağlarda veya ormanlarda icra edilen kontra-terör mücadelesi** artık **yerini** lojistik imkânların kısıtlılığı, her arazi yapısının kırsal mücadeleye uygun olmaması, teknolojik gelişmeler nedeniyle arazide saklanmanın ve barınmanın güçleşmesi ve en önemlisi yakın dönem çatışma alanlarının coğrafyasının da tesiri nedeniyle **meskûn mahal savaşlarına bırakmaktadır**. Şehir içi savaşlarda, meskûn mahali kontrol altına almanın ve ele geçirmenin kırsal bölgede uygulanan taktik ve stratejilerle örtüşmediği gerçeği artık tüm ordularca bilinmektedir.

Meskûn mahal savaşları anlık istihbarata olan talep ve ihtiyacı artırmıştır. Doğası gereği, meskûn mahal operasyonları istihbarat ve keşif ağırlıklıdır.¹

Bu nedenle meskûn mahalde operasyon yürüten birliklerin son dönemlerde karşılaştığı bazı sorunlar ve çözüm önerileri aşağıda incelenmiştir.

A. Dikey gözetlemeye ağırlık verilmelidir:

Kırsal bölgede hâkim bölgenin ele geçirilmesi ve hâkimden mahkûma doğru hareket tercih sebebi iken, **meskûn mahallin civarındaki tepelerin ele geçirilmesi** her ne kadar bölgeye teröristlerce takviye gelmesini engellemek ve giriş çıkışı kontrol etmek için önemliyse de, gerçekte meskûn mahal içinde **bina içlerinde ve sokak aralarında mevzilenen ve mayın/EYP tuzaklayan terör unsurlarına bir etkisi görülmemektedir**. Ayrıca hâkim bir tepede üs bölgesi teşkil etmek, görüntü vermek ve hedef olmayı beklemek anlamına da gelmektedir.

Son dönemde meskûn mahal operasyonlarının görüldüğü bölgelerin kültürel ve coğrafi sebeplerle **birbirine yakın ev/binalardan** oluştuğu gözlenmektedir. Sokak aralarında tertiplenen unsurları yatay olarak gözetleme kabiliyetini azaltan bu husus, **keşfin niteliğini yatay gözetlemeden ziyade dikey gözetlemeye yerini bırakmaktadır**.

Meskûn mahal savaşlarında yakın muharebe öne çıktığından, **operasyon birliklerinin etrafını görme alanı daralmaktadır**. Şehrin çevresindeki hâkim arazinin elde edilmesi, meskûn mahalin tamamını görebilecek kadar yüksek ve bakış açısına sahip değilse, gözetlemeye olumlu bir etkisi olmayacaktır.

Bu nedenle harekâtın tahmin edilen uzunluk süresine göre, **harekât alanını** sürekli olarak veya operasyon süresince **kontrol edebilecek, dikey gözetleme vasıtalarının kullanılması önem arz eder.** Dikey gözetleme vasıtalarından özellikle meskûn mahallerde sıkça kullanılan mayın ve EYP tuzaklanmasının tespiti görevlerinde etkin olarak istifade edilebilir.

Kısa süreli operasyonlarda yüksek binalar, ibadet yerleri (cami minaresi vb) gibi alanlar gözetleme maksadıyla kullanılabilir. Ancak şehir içi savaşlarda birçok binanın uçak veya topçu bombardımanı neticesinde yıkılmış ve tahrip edilmiş olacağı göz önüne alındığında, Grozny muharebelerinde elde edilen tecrübeler², genellikle tahrip edilmesinden kaçınılan kültürel ve tarihi eserlerin elde tutulması önem arz etmektedir. Bu tip binalar aynı zamanda bir referans noktası olarak da kullanılabilir. Minareler, çan kuleleri, fabrika bacaları aynı zamanda keskin nişancılar ve ileri gözetleyiciler için de ideal yerlerdir.³

Uzun süreli operasyonlarda ise balon ve İHA gibi araçlar öne çıkmaktadır. Burada, **İHA ile operasyonu bizzat yürüten unsur arasındaki anlık istihbarat akışının sağlanması önem arz etmektedir.** Gecikmiş bilgi kayıplara neden olacaktır.

İHA ile bina içlerinde ya da tünellerde saklanan terörist unsurların görülmesi mümkün görülmesi de, çatışma esnasında ya da harekâtın ilerlemesine göre mutlaka bir hareketlilik gözlemlenebilecektir. Önümüzdeki dönemde tünellerin tespitinin havdan yapılması ile hali hazırda yakın mesafeden bina içini gösteren kamera sistemlerinin emniyetli mesafeden tespit yapılabilecek şekilde operasyon birliklerine dağıtılması faydalı olacaktır.

Operasyonel birliklerin kendi İHA'larına sahip olması, harekâtın hızla sürdürülmesi ile pek uyumlu görülmebilir. **Her operasyonel birliğin destek ünitelerinde, ileri cepheye anlık bilgi akışını sağlayacak, birliklere tahsisli mini İHA'lar fayda sağlayacaktır.**

Dikey gözetleme cihazlarıyla, yerdeki unsurun silahını saklaması durumunda, sivil/terörist ayrımını yapması zorlaşacağı dezavantajına rağmen, çözünürlük kalitesi yükseltilecek kameralar ve istihbarat çeşitliliği artırılarak etkinlik korunabilir.

Ancak burada **unutulmaması gereken konu, şehir içi savaşta teröristin görülmesini müteakip derhal etki altına alınmasıdır.**

B. Anında etki altına alma: Arazide bile kısmen ve anlık görülebilen teröristlerin, şehir içinde derhal ortalıktan kaybolacağı ve görülen kişilerin terörist mi yoksa sivil unsur ya da rehine mi olduğu konusu açıklığa kavuşturuluncaya kadar geçecek sürede başarı ihtimali azalacaktır.

Bu nedenle görülme gerçekleştiği anda hedefin ateş altına alınabilmesi için, **silahlı İHA veya Swithblade⁴ tarzı (ancak uçuş süresi en az 30 dk olan) hedefi bir süre takip edip anlık vurabilecek; KARGI, WARMATE TL veya Lethal Miniature Aerial Munition System-LMAMS gibi kamikaze İHA'ların⁵ öneminin gittikçe artacağı değerlendirilmektedir.**

Ucuz ve tesirli, satışa hazır **silahlı drone'lar**, aynen Irak ve Afganistan'da tecrübe edilen EYP'lar gibi, yakın zamanda **bir kuvvet çarpanı olabilecektir**. Bu kapsamda **silahlı dronelerin harekât alanına dağılımında, ilerleyen dönemde yapay zekanın kullanılması sıkça karşımıza çıkacaktır.**⁶

Bu kapsamda, **harekât alanının hemen gerisinde, 3D ile üretilebilecek** ve belki sadece bir iki hafif silah mermisi büyüklüğünde ağırlığı taşıyabilecek **mikro dronelar** geliştirilecek ya da mikro dronelere yüklenecek, bir kişi veya küçük bir grubu etkisiz hale getirecek mühimmatın önümüzdeki dönemde etkisinin artacağı düşünülmektedir. Pentagon'un 2017 yılı için ayırdığı \$582.7 milyar dolarlık savunma bütçesinden, güçlü rüzgarlara karşı dayanıklı ve Mach 0.9 seviyesinde hareketli bir savaş uçağının arkasından atılabilecek şekilde **"3D printed micro drone" üretimine pay ayrıldığına dikkat çekilmiştir.**⁷

MIT'in Mart 2016 tarihindeki açıklamasına göre, **Perdix dronları**, Kevlar ve karbon elyaf kullanılarak **3-D ile üretilmiştir**. Yaklaşık bir pound ağırlığındaki dronelar, 20 dakika kadar havada kalabilmekte ve 40 ila 60 knot arasındaki hızlara ulaşabilmektedir.⁸ **Bu mikro dronelere çok hafif ağırlıkta silah kabiliyeti eklendiğinde, her bir drone'un bir askerin yerini alması ufuk açıcı bir gelişme olacaktır.**

Tabi ki teröristlerin de bu tip imkanlardan istifade edeceği düşünüldüğünde, gelecekte **anti-drone taktik ve teknolojisinin de düşünülmesi önem kazanacaktır**. **Mini dronelerin dost birlikler için süratle tedarik zincirinin hızlandırılması hususu öne çıkarken, düşman unsurlar için de ulusal/uluslararası ihracat, satış vb. denetlemeleri getirilmelidir.**

C. Birlik seviyelerini küçültme: Dönemin ABD Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Miley'in Clausewitz'in ünlü sözüne⁹ atıfta bulunarak **"savaş siyasetle ilgilidir ve bu nedenle gelecekte, insanların yaşadığı yerlerde savaşılacaktır; Kentleşmiş bir dünyada, geniş kentsel alanlar geleceğin savaş alanlarıdır"** diyerek¹⁰, 241 yıllık ABD Kara Kuvvetlerinin, arazi ve hakim tepeleri elde etme için tasarlandığını ancak artık kent savaşlarına uyum sağlayabilmek için daha küçük ve tecrübeli personelden oluşan operasyonel oluşumlara gidilmesi gerektiğini ifade etmiştir.¹¹

Geleceğin çatışmaları, tecrübeli personelden teşkil edilmiş daha küçük birlikleri gerektirecektir.¹²

Gelecekte, özel kuvvetler ile konvansiyonel birliklerin mezcedildiği, hibrid, yeni tip, hafif ve süratle hareket edebilen, ancak ateş gücü yüksek unsur teşkilatlanmasına gidileceği değerlendirilmektedir.

D. Yeni Nesil Silahlar: Bir dönem ABD Başkanının Ulusal Güvenlik Danışmanı olarak görev yapmış Korg. McMaster, ABD ordusunun, son dönemdeki savaşlarda **en çok zayıtı yakın temaslarda** verdiği dikkat çekerek, ordunun **yakın mesafeli savaşlar konusuna önem vermesi gerektiğini** ve bu kapsamda, devrim niteliğindeki, **sütre gerisini ateş altına alabilen, havada infilak edebilen (airburst) XM25 iştiraklı tapalı bombaatar**¹³ ve hedefin konumunu tespiti müteakip derhal ateş altına alabilecek **LMAMS**¹⁴ (Ölümçül Minyatür Hava Mühimmat Sistemi) gibi ileri teknoloji silahlarla donatmak gerektiğini ifade etmiştir.¹⁵

500 metre mesafeye kadar atılabilen XM25 bombaatarının, piyade savaşlarında, bir oyun değiştirici kuvvet çarpanı olabileceği, taktik değişimlerine yol açacağı yorumları yapılmaktadır.¹⁶ ¹⁷

Keskin nişancı sistemleri meskûn mahallerde çokça kullanılmaktadır. Bu kapsamda, keskin nişancının yerinin tespit edilememesi için seyrek ama isabetli atışlar yöneltmesi gerekmektedir. İsaletli atışlar için son dönemde ABD İleri Savunma Araştırma Projeleri Ajansı (DARPA) tarafından geliştirilen **EXACTO**¹⁸ isimli, **uçuş anında hedefin yer değiştirmesine göre yönü değiştirilebilen keskin nişancı silahları** gibi sistemler ilerleyen dönemlerde önem kazanacaktır.

Yine hedef tespitinin güçlüğü ve derhal ateş altına alınması konularında zaman kaybı yaşanmaması için **otonom insansız silahlı sistemlerden** istifadenin artacağı kıymetlendirilmektedir.

E. Tanıma/tanıma sorunu:

Teröristle mücadelede en önemli hususlardan biri (belki de en başta geleni), görülen birliğin gerçekten terörist mi, yoksa sivil halk mı olduğunun tespit edilmesidir.

Mao Zedong'a göre, "*a guerrilla swims among the people like a fish swims in the sea*"¹⁹ Bu ifadeyi "*halk olmadan gerilla yaşayamaz*" gibi anlamlandırmak mümkünken, bir başka şekilde, "*gerilla, deniz içerisindeki ortama uyum sağlamalı ve farklılığını belli etmeyecek şekilde hareket etmelidir, çevrenin şekillerine uyum sağlamalıdır, güvenlik güçlerinde anlaşılabilirlik uyandırmalıdır*", şeklinde de düşünmek mümkündür.

Şehir içerisinde en büyük sorunlardan biri, kamufle olmuş teröristin tanınması ve teşhisidir. Şehir savaşı, düzenli birlikler ile direniş unsurları arasındaki mesafe yakınlığı nedeniyle komuta kontrol problemleri doğurmakta, dost ateşi ile zayıflık verilmesi riskini yükseltmektedir.²⁰

Bu maksatla, şehir içinde hareket eden iki unsurun anlık olarak birbiri ile karşı karşıya gelmemesi için birlikte operasyon icra edilen yerel unsurlar dahil **standart tip üniformanın** giyilmesinin faydalı olacağı değerlendirilebilir. Ancak anlık ateş mücadelesinde **üniformalar üzerine tanıtma çipleri** yerleştirilmesinin, tüm zaman kaybı ve şüphelerini azaltacağı değerlendirilmektedir. Bu tip çiplerin, koruyucu gözlük veya silah nişan sistemine yerleştirilmesi de mümkündür.

Bir diğer sıkça uygulanan metot ise, **şehrin, savaşanlar haricindeki nüfustan arındırılmasıdır.** Fallujah örneğinde, ABD kuvvetleri, Fallujah kentinde yaşayan ve savaşa karışmayan kişilere şehrin terk edilmesini belirten duyurular atmış ve yakın zamanda operasyonların başlayacağını bildirmiştir. Bu yaklaşımın, direnişçi kuvvetleri belirleme sorununu büyük ölçüde azalttığı belirtilmiştir.²¹

İŞİD'in bölgeden ayrılmak isteyen sivillerin gitmesine izin vermemesinin sebebi de kuvvetle muhtemel buydu. Bu tahliye sorununun çözümü, muhtemel sivil kaybı nedeniyle oldukça güç görünmektedir. Klasik muharebelerde düşmanın gözünden sıyrılabilmesi için, geri çekilmesi istenen unsurun bulunduğu ve kaçış yapacağı istikamet sislenirken, düşman yoğun ateş baskısıyla meşgul edilmektedir. Buna benzer şekilde, **şehir içinde belirlenmiş hedefler baskı altına alınırken, özellikle dışa açılan mahalle/bölgelerde gözetlemeyi zayıflatacak sistem/tedbirler düşünülebilir.**

F. Modifiye Araçlar:

Muharebe şartlarının değişmesi kullanılan araçların da değişiklik göstermesini getirmiştir. **Hem sivil yaşantıyı sürdürmek hem de gerektiğinde derhal bir intikal düzenine ya da silahlı duruma geçebilmek için sivil jeep tipi araçların kullanımını artırmıştır.**

Rusların 1994'te Grozny'de cereyan eden şehir savaşında yaşadıkları tank kayıpları

sonrasında, zırhlı ağır araçların yeni savaş alanlarında etkisini kaybettiği düşünüldü. Ruslar 120 tanklık konvoyun 105'ini bir muharebede kaybetmişti.²² Çeçen lider Maskhadov'a göre ise yaklaşık 400 Rus tankı ve zırhlı personel taşıyıcı imha edilmişti. ²³ Tanklar ve zırhlı personel taşıyıcı içinde taşınan personel zayıtı da araç kaybının üzerindeydi. Rus kayıplarıyla ilgili açıklanan resmi rakamlara göre 1,376 Rus askeri ölmüş, 408 kişi de kaybolmuştu. Ancak gerçek rakamların bundan daha fazla olabileceği Çeçen lider Dudayev'in muharebe yaklaşık 4.000 Rus askerinin öldüğünü ileri sürmesinden anlaşılabilirdi (Rus insan hakları savunucularına göre 1.500).^{24 25 26 27}

Aynı şekilde 2006 yılında yaşanan İsrail-Hizbullah arasındaki savaşta çokça İsrail tankının imha edilmesi üzerine, eski Genelkurmay Başkanı Moshe Yaalon tankların meskûn mahallerde kullanılmasını eleştiriyordu. Yeni meskûn mahal savaşı doktrininde, hiçbir binaya girilmemesi, tankların meskûn mahallerde kullanılmaması anlamına gelen "no tanks and no houses" taktiğini öne çıkartıyordu. ^{28 29}

Suriye'de, Halep'te yürütülen operasyonlarda da, tanklardan, piyadenin emniyeti için ateş destek mesafesinde ilerlemesi için istifade edilirken, **tankların yakın muharebeye iştirak edemeyecek şekilde, hareket kabiliyetinden yoksun olduğu** tespit edilmiştir.³⁰

Kuzey Afrika ve Ortadoğu coğrafyasında sıkça görülen, direniş kuvvetleri ya da teröristlerce kullanılan **açık kasalı jeep/kamyonetlerin, üzerlerine uçaksavar ya da makineli tüfekler monte edilerek kullanılması, hem hareket kabiliyetini artıran hem de sivil halkın arasına karışılmasını kolaylaştıran kamuflaj yöntemi olarak öne çıkmıştır.** Buna mukabil, düzenli birliklerin tank veya zırhlı personel taşıyıcılara mahkûm edilmesi üzerinde düşünülmesi gereken bir husustur. **Humwee** gibi araçların arazide etkinliği bulunsa da, **kolay tanınabilir olması, aracın hedef olmasını kolaylaştırmaktadır.** Hareket kabiliyetinin artırılması ve küçük birliklerle operasyonun icrası gibi konular ileride daha fazla gündeme geleceğinden, **en az sivil tip jepler kadar her an yer değiştirmeye hazır ve hedef teşkil edilmekten uzak araçlar geliştirilmesine ihtiyaç** vardır.

Tabi ki EYP'ye karşı geliştirilen Kirpi³¹ tipi araçların etkisi görülmekle beraber, Kirpi bir emniyetli intikal aracı olarak tasarlanmıştır. Şehir içi savaşlarında sınırlı hareket kabiliyetine sahiptir.

İçi bomba yüklü araçların, uzaktan komutalı araba gibi kullanılarak patlatılmasının da son dönemlerde görüldüğü düşünülürse, şehir içindeki geçici üs bölgelerinde kullanılmak üzere, gözetleme sistemlerine, uzaktan komuta kabiliyetlerini köreltici ya da az zamanda ve yoğun gürültü esnasında **aracın içinde şoförün bulunmadığını tespitte yönelik lazer³², termal vb. kamera sistemlerinin geliştirilmesine ihtiyaç duyulacaktır.**

G. Sosyal medyanın psikolojik harekât unsuru olarak kullanımı:

Sosyal medyada çokça, savaşanlar arasında moral üstünlüğün sağlanabilmesi için, araç tahrip görüntüleri, esir sorgulamaları, özellikle ISIS Terör örgütünce etkin olarak kullanılmış olan vahşete varan infaz görüntüleri yer alabilmektedir. **Tüm bunların nihai maksadı karşı tarafın savaşma azim ve iradesini kırmaktır. Bu nedenle, kim ortamı şekillendiren güçlere veya savaşan unsura daha etkin ulaşabiliyorsa onun propaganda malzemesi daha etkin olacaktır.** Muharebe sahasında sosyal medyaya ulaşmaya çalışan asker/birlikler için, karşı tarafın dezenformasyon içeren veya moral bozucu görüntülerini tesirsiz hale getirecek şekilde bir güvenli internet ağı kurması önemlidir.

Sonuç:

Teknolojinin artan etkisiyle, harbin genel mantığı değişirse de muharebe şekilleri önemli ölçüde değişiklik göstermiş, muharebeler dağlık/yüksek arazi kesimlerini ele geçirmekten, meskûn mahallere kaymıştır.

Terörle mücadelede hükümetler, geleneksel mücadele tarzından uzaklaşmak ve eski tip silahlar ve doktrinlerden vazgeçmek zorunda kalacaklardır. Teknolojinin son ürünleri, yaygın ve yoğun olarak kullanılacak; sosyal medya daha önemli bir rol oynayacak, hareketlilik kabiliyeti ve birliğin korunması daha çok önem arz edecektir. Dünya genelindeki teröristle mücadelenin sürdüğü çatışma alanlarından elde edilen tecrübelerden yeterince ders çıkarma imkanına ulaşan mekanizmalara sahip olanlar ve bu tecrübeleri kendi birliklerine doktrin ve teknolojik gelişme olarak aktarabilenler, gelecekteki savaşlara daha iyi hazırlanacaklardır.

Askerin hayatının korunması için harekât alanının sürekli gözetlenmesi maksadıyla **dikey tedbirler** geliştirilirken, tespit edilen hedeflere yönelik süratle **otonom insansız sistemlerden de istifadeyle hedef görüntüden kaybolmadan reaksiyon** gerekmektedir. Bu tip harekâtın başarısının artırılması için de, kuvvet yapıları, bağımsız operasyon icra edebilen küçük birliklere yönelmektedir.

Hedefin sürekli saklandığı ortamda, teröristleri etki altına almak için yatay yollu mermilerden ziyade ihtiraklı ya da **hedefin gerisini dikey yollarla atış altına alabilen yeni silah sistemleri** ve bu silahlarla modifiye edilmiş araçların kullanımı kuvvet çarpanı olacaktır. Tabi ki yine en önemli konu olarak, hedefin tespit ve teşhisi hususu öne çıkacaktır.

Modern veya modernleşen toplumlar, eğitim ve refah seviyesini yükseltip **bireyin değerini arttırdıkça**, zayıfların verilmesi ve bunların moral düşürücü sosyal etkileri de göz önüne alındığında, **terörle mücadelede düzenli orduların askerlerini teröristlerle karşı karşıya getiren sistem ve yöntemlerden uzaklaşılacağı**, eski tip silah ve doktrinlerden vazgeçmek zorunda kalınacağı değerlendirilmektedir.

* **Bu yazı 2017 yılında bir düşünce kuruluşu (think tank) örün (web) sayfasında ingilizce olarak yayımlanmıştır.**

[1](http://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1602.html) http://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1602.html (page:126, Increasing Demand for Intelligence: By nature, urban operations are intelligence- and reconnaissance intensive)

[2](https://web.archive.org/web/20070927220039/http://www.smallwarsjournal.com/documents/wolvesden.htm) <https://web.archive.org/web/20070927220039/http://www.smallwarsjournal.com/documents/wolvesden.htm>

[3](https://southfront.org/why-the-battle-for-aleppo-is-so-long-and-so-important/) <https://southfront.org/why-the-battle-for-aleppo-is-so-long-and-so-important/>

Minarets, bell towers, smokestacks are ideal for snipers and spotters for artillery and aviation

[4](https://www.avinc.com/uas/view/switchblade) <https://www.avinc.com/uas/view/switchblade>

[5](http://www.defensemmedianetwork.com/stories/lethal-miniature-aerial-munition-system-lmams/) <http://www.defensemmedianetwork.com/stories/lethal-miniature-aerial-munition-system-lmams/>

[6](http://smallwarsjournal.com/jrnl/art/formless-warfare-an-innovative-concept-to-gather-more-information-analyze-it-faster-and-str) <http://smallwarsjournal.com/jrnl/art/formless-warfare-an-innovative-concept-to-gather-more-information-analyze-it-faster-and-str>

[7](http://www.3ders.org/articles/20160203-pentagon-budget-proposal-includes-plan-for-3d-printed-microdrones.html) <http://www.3ders.org/articles/20160203-pentagon-budget-proposal-includes-plan-for-3d-printed-microdrones.html>

[8](http://compositesmanufacturingmagazine.com/2017/01/department-of-defense-successfully-tests-composite-drones/) <http://compositesmanufacturingmagazine.com/2017/01/department-of-defense-successfully-tests-composite-drones/>

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/transcoded/6/6f/DOD_103983712-1024x576-1769k.webm/DOD_103983712-1024x576-1769k.webm.480p.vp9.webm

[9](https://en.wikipedia.org/wiki/Carl_von_Clausewitz) Clausewitz: "Savaş, siyasetin başka araçlarla (şiddet araçlarıyla) devamıdır."
https://en.wikipedia.org/wiki/Carl_von_Clausewitz

[10](http://www.foxnews.com/us/2017/03/21/chief-army-will-need-smaller-units-for-megacity-combat.html) <http://www.foxnews.com/us/2017/03/21/chief-army-will-need-smaller-units-for-megacity-combat.html>

[11](https://insidedefense.com/daily-news/milley-army-will-have-optimize-future-war-urban-environments) <https://insidedefense.com/daily-news/milley-army-will-have-optimize-future-war-urban-environments>

[12](https://www.armytimes.com/articles/milley-future-conflicts-will-require-smaller-army-units-more-mature-soldiers) <https://www.armytimes.com/articles/milley-future-conflicts-will-require-smaller-army-units-more-mature-soldiers>

[13](https://en.wikipedia.org/wiki/XM25_CDTE) https://en.wikipedia.org/wiki/XM25_CDTE

[14](http://www.defensemianetwork.com/stories/lethal-miniature-aerial-munition-system-lmams/) <http://www.defensemianetwork.com/stories/lethal-miniature-aerial-munition-system-lmams/>

[15](http://www.defensenews.com/articles/mcmaster-army-must-prioritize-close-combat-capability) <http://www.defensenews.com/articles/mcmaster-army-must-prioritize-close-combat-capability>

[16](http://breakingdefense.com/2016/02/biggest-change-for-infantry-since-wwii-xm25/) <http://breakingdefense.com/2016/02/biggest-change-for-infantry-since-wwii-xm25/>

[17](http://thediplomat.com/2016/04/will-this-weapon-change-infantry-warfare-forever/) <http://thediplomat.com/2016/04/will-this-weapon-change-infantry-warfare-forever/>

[18](http://www.darpa.mil/news-events/2015-04-27) <http://www.darpa.mil/news-events/2015-04-27>

[19](https://en.wikiquote.org/wiki/Mao_Zedong) https://en.wikiquote.org/wiki/Mao_Zedong

[20](https://southfront.org/why-the-battle-for-aleppo-is-so-long-and-so-important/) <https://southfront.org/why-the-battle-for-aleppo-is-so-long-and-so-important/>

[21](http://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1602.html) http://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1602.html "Reimagining the Character of Urban Operations for the U.S. Army" page: xii

[22](#) The end results of the New Year's Eve battle were devastating for the Russian side, with the first Russian armored column alone losing 105 of its 120 tanks and armored personnel carriers. The entire first battalion of the Maikop Brigade, more than 50% of the 81st Regiment, and hundreds of men from the remaining units had been killed. A high-ranking Russian General Staff officer later said "On January 2nd, we lost contact with our forward units." According to Maskhadov, some 400 Russian tanks and APCs in all were destroyed. Russian Colonel General A. Galkin reported 225 armored vehicles lost during the first month and a half of the war, including 62 tanks.

[23](https://web.archive.org/web/20070927220039/http://www.smallwarsjournal.com/docume) <https://web.archive.org/web/20070927220039/http://www.smallwarsjournal.com/docume>

nts/wolvesden.htm

[24](https://web.archive.org/web/20110927074010/http://www.bdcoll.ee/fileadmin/docs/bdreview/07bdr299.pdf) <https://web.archive.org/web/20110927074010/http://www.bdcoll.ee/fileadmin/docs/bdreview/07bdr299.pdf>

Military casualties are unknown but are estimated to run into the thousands killed and wounded on both sides. The officially released figures on the Russian losses were 1,376 killed in action and 408 missing in action, yet the actual figure could be higher. According to Dudayev, 4,000 Russian soldiers died in the New Year's Eve attack alone (1,500 according to the Russian human rights activists).

[25](http://www.rand.org/pubs/monograph_reports/MR1289.html) http://www.rand.org/pubs/monograph_reports/MR1289.html

[26](http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monograph_reports/MR1289/MR1289.ch3.pdf) http://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monograph_reports/MR1289/MR1289.ch3.pdf

[27](https://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Grozny_(1994-95)) [https://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Grozny_\(1994-95\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Grozny_(1994-95))

[28](https://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Bint_Jbeil) https://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Bint_Jbeil

29 Former Chief of Staff Moshe Yaalon's criticism of the Israeli conduct of the war was scathing, calling it a "catastrophe". Aware of the seriousness of the antitank threat, he says that the IDF should have left the vulnerable tanks at home and stayed away from built-up areas - "no tanks and no houses" - and to operate in a more guerrilla like type of warfare. He was especially critical of the attempted occupation of Bint Jbeil.

[30](https://southfront.org/why-the-battle-for-aleppo-is-so-long-and-so-important/) <https://southfront.org/why-the-battle-for-aleppo-is-so-long-and-so-important/>

[31](http://www.bmc.com.tr/savunma-sanayi/zirhli-araclar/bmc-kirpi/?lang=en) <http://www.bmc.com.tr/savunma-sanayi/zirhli-araclar/bmc-kirpi/?lang=en>

[32](https://www.newscientist.com/article/dn28628-laser-camera-can-track-hidden-moving-objects-around-corners/) <https://www.newscientist.com/article/dn28628-laser-camera-can-track-hidden-moving-objects-around-corners/>

[33](#) Eric Hoffer, Kesin İnançlılar Tur Yayınları, 1978, Çevirmen: Erkil Günür. sayfa.53, s.19: